

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра економіки та планування бізнесу

«Допущено до захисту»

Завідувач кафедри

М.Д. Балджи

_____ (підпис)

“ ____ ” _____ 2017 р.

ДИПЛОМНА РОБОТА

на здобуття освітнього ступеня магістра

зі спеціальності 8.03050401 «Економіка підприємства (за видами економічної діяльності)» за магістерською програмою наукового спрямування «Теорія планування та управління бізнесом»

на тему:

«ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ЖИТТЯ НАСЕЛЕННЯ В ОДЕСЬКОМУ РЕГІОНІ»

Виконавець

студент VI курсу ФЕУП

Самохвалов О. М.

_____ /підпис/

Науковий керівник

д.е.н., доцент

Колодинський С. Б.

_____ /підпис/

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ВИЗНАЧЕННЯ РІВНЯ ЖИТТЯ НАСЕЛЕННЯ.....	6
1.1. Рівень життя населення: сутність, основні показники та критерії.....	6
1.2. Методи діагностування рівня життя населення.....	12
1.3. Порівняльна характеристика показників рівня життя населення України та країн світу.....	18
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ РІВНЯ ЖИТТЯ НАСЕЛЕННЯ В ОДЕСЬКОМУ РЕГІОНІ	27
2.1. Оцінка матеріального становища різних соціально- демографічних груп населення в Одеському регіоні.....	27
2.2. Факторний аналіз складових чинників впливу на рівень життя населення.....	42
2.3. Комплексна оцінка рівня життя населення та методика скорочення бідності.....	58
РОЗДІЛ 3. ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК, ЯК ШЛЯХ ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ЖИТТЯ НАСЕЛЕННЯ В ОДЕСЬКОМУ РЕГІОНІ.....	72
3.1. Основні напрямки підвищення рівня життя населення в Одеському регіоні.....	72
3.2. Розрахунок вартості споживчого кошика для різних соціально- демографічних груп населення.....	77
3.3. Визначення соціально-економічної значущості заходів, які впливають на рівень життя населення.....	85
ВИСНОВКИ	92
Список використаних джерел	96
Додатки	103

ВСТУП

Актуальність теми. Економічний розвиток будь-якої країни світу, включаючи Україну, визначається досягнутим рівнем і якістю життя населення. У концепції «Програми розвитку Організації Об'єднаних Націй» (ПРООН) зазначається, що будь-яка держава світу в процесі свого економічного розвитку повинна в першу чергу створювати сприятливі умови для того, щоб життя людей було довгим, здоровим і наповненим творчістю. В сучасних умовах в Україні досить важливим питанням постає підвищення рівня життя населення, бо на сьогодні в Україні чітко спостерігається соціальне розшарування і практично повна відсутність середнього класу. Проблемою залишається досить високий рівень бідності, тому що в більшості працездатної частини населення дуже низький рівень доходів, що є основним показником добробуту населення. Для покращення життєвого рівня громадян необхідні чіткі та виважені кроки всіх гілок влади, які базуються на детальному та глибокому аналізі широкого спектру показників, що характеризують різноманітні аспекти рівня життя населення.

Дослідженням теоретико-методологічних аспектів рівня життя населення займалися такі видатні вітчизняні і закордонні вчені, як: О.І. Амоша, Л.А. Беляєва, Д.П. Богиня, П.Т. Бубенко, С.Д. Валентей, М.І. Долішній, В.М. Жеребін, Т.С. Клебанова, І.О. Кузьнєцова, В.Ф. Майер, Д.Ю. Мамотенко, В.О. Мандибура, В.Г. Никифорова, О.Ф. Новикова, В.Я Райцин, Н.М. Рімашевська, О.Є. Суриков, та багато інших вчених.

Проте, цілий ряд аспектів проблеми підвищення рівня життя населення потребують подальшого теоретичного обґрунтування. Серед таких слід назвати: розмежування понять «рівень» та «якість» життя населення; аналіз впливу багатьох чинників на рівень життя населення; визначення і розв'язання проблем, які негативно впливають на рівень життя населення та інші.

Через існуючі недоліки тих чи інших методів, науковці і управлінці так і не дійшли згоди щодо єдиного підходу до концепції підвищення рівня життя.

Тому актуальність проблеми і рівень її наукової розробки зумовлює гостру необхідність у подальших дослідженнях і практичному впровадженні в цьому напрямі.

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження є розробка теоретико-методологічних засад і практичних рекомендацій щодо підвищення рівня життя населення Одеського регіону.

Реалізація поставленої мети обумовила необхідність вирішення таких теоретичних, методичних і практичних завдань:

а) розкрити соціально-економічну сутність категорії «рівень життя», її основні показники та критерії;

б) дослідити існуючі методи діагностування рівня життя та проаналізувати досвід діагностування рівня життя в розвинутих країнах;

в) дати оцінку матеріальному становищу різних соціально-демографічних груп населення Одеського регіону;

г) проаналізувати фактори формування соціального середовища як складової рівня життя;

д) провести комплексну оцінку бідності в Україні;

ж) визначити пріоритетні напрямки підвищення рівня життя, та запропонувати практичні рекомендації для підвищення рівня життя населення.

Об'єктом дослідження є соціально-економічний процес зростання рівня життя населення Одеського регіону.

Предмет дослідження — сукупність комплексних заходів підвищення рівня життя населення Одеського регіону.

Методи дослідження. Теоретичним та методологічним підґрунтям дослідження виступають положення сучасної економічної теорії, наукові праці вітчизняних і зарубіжних вчених. Для розв'язання конкретних завдань дослідження застосовувалися традиційні загальнонаукові методи: наукової абстракції, системного, логічного та історичного підходів, аналізу і синтезу, що дало змогу розкрити сутність категорії «рівень життя». Зокрема, для визначення тенденцій та особливостей у рівні життя населення використано методи

групування, аналізу динамічних рядів, табличний та графічний методи. За допомогою комплексних заходів також була розглянута та доповнена «Методика визначення прожиткового мінімуму», за допомогою якої вдалося визначити мінімальну вартість споживчого кошика для різних соціально-демографічних груп населення, на основі якої і визначається прожитковий мінімум. В роботі використано методика оцінки рівня бідності населення регіону та запропоновані методи її рішення.

Інформаційною базою дослідження стали Закони України, Постанови Кабінету Міністрів України, рішення та накази та інші законодавчі і нормативні документи з питань регулювання рівня життя населення, офіційні статистичні дані Держкомстату України, монографії провідних українських та іноземних науковців, інформаційно-аналітичні бюлетені, спеціальна література, періодичні наукові видання, ресурси Інтернет.

ВИСНОВКИ

У дипломній роботі наведено теоретичне узагальнення і запропоноване нове рішення наукового завдання, що полягає у визначенні та вирішенні проблем, які негативно впливають на рівень життя населення, та розробці пропозицій щодо вдосконалення методики визначення прожиткового мінімуму. Основні наукові та науково-практичні результати роботи дозволяють зробити такі висновки:

1. Визначення соціально-економічного змісту категорії «рівень життя» дозволяє встановити, що рівень життя є комплексною категорією, зміст якої не обмежується виключно обсягами споживання матеріальних благ і рівнем доходів, а концентрує в собі, поряд з економічною складовою, і соціальну, якій на сучасному етапі суспільного розвитку надається все більше значення.

2. Основним фактором, який впливає на рівень життя населення є рівень бідності. Наслідками бідності в Одеському регіоні та в Україні в цілому є безробіття, рівень якого по Одещині у 2016 році склав 72500 осіб. Також одним із негативних факторів соціального середовища є низький рівень народжуваності. Так, показник природного приросту (скорочення) населення в Одеському регіоні за 2016 рік склав -7153 осіб. По країні аналогічний показник за 2016 рік склав -186,6 тис. осіб. Спостерігається також тенденція щодо погіршення стану здоров'я населення, особливо це стосується підвищення рівня захворюваності населення на соціально небезпечні хвороби. Наприклад, захворюваність на туберкульоз в Одеській області у 2015 році сягнула значення 123,8 на 100 тис. населення, що є найвищим рівнем захворюваності на туберкульоз по Україні. Це у 1,7 разів вище середнього по Україні. Неможливість отримання якісної освіти теж негативно впливає на рівень життя населення. Спостерігається загальне зниження купівельної спроможності і споживчих можливостей населення: продукти харчування та безалкогольні напої у 2016 році подорожчали на 3,7%, ціни на предмети домашнього вжитку,

побутову техніку та поточне утримання житла підвищились на 0,8%, ціни на житло, воду, електроенергію, газ та інші види палива підвищились на 47,8%.

3. У структурі доходів населення Одеського регіону за 2015 рік заробітна плата збільшила свою частку на 16,9%. Середня заробітна плата в Одеському регіоні у 2016 році склала 4825,4 грн та підвищилась, в порівнянні з 2015 роком, на 23,4%. До видів економічної діяльності з найвищим рівнем оплати праці у 2016 році в Одеському регіоні відносяться такі види економічної діяльності, як: транспорт, складське господарство та кур'єрська діяльність — 7651,9 грн в середньому; фінансова та страхова діяльність — 7472,3 грн в середньому; постачання електроенергії, газу, пари та конденційованого повітря — 6860,75 грн в середньому.

4. У 2016 році в Одеському регіоні за субсидіями для відшкодування витрат на оплату житлово-комунальних послуг звернулось 239,1 тис. домогосподарств, що на 38,2% більше, ніж у 2015 році. У 2015 році розмір призначених субсидій на відшкодування житлово-комунальних послуг та на відшкодування витрат на придбання скрапленого газу, твердого та рідкого пічного побутового палива, у порівнянні з попереднім роком, значно виріс у 7 та 4,4 рази відповідно. А у 2016 році розмір вище названих субсидій виріс ще у 2,75 та 1,85 рази відповідно.

5. У 2015 році у структурі сукупних витрат домогосподарств рівень витрат на продукти харчування й безалкогольні напої складав 57,5% споживчих сукупних витрат. Тобто 57,5% прожиткового мінімуму українця витрачалися на харчі. Продукти харчування та безалкогольні напої подорожчали на 3,7%, з них найбільш подорожчало масло — на 30,4%. Також у 2015 році сукупні витрати в середньому за місяць у розрахунку на 1 домогосподарство в Одеському регіоні склали 4985,04 грн.

6. В роботі була представлена методика визначення прожиткового мінімуму, яка була розроблена і затверджена міністерством соціальної політики України, міністерством економічного розвитку і торгівлі України та державною службою статистики України. Ця методика встановлює єдиний порядок

розрахунку прожиткового мінімуму у розрахунку на місяць на одну особу та для осіб, які відносяться до основних соціально-демографічних груп населення в Україні. На основі представленої методики визначення прожиткового мінімуму в роботі був переглянутий споживчий кошик, на основі якого і встановлюється прожитковий мінімум, та зроблений власний розрахунок прожиткового мінімуму для різних соціально-демографічних груп населення в Україні.

7. В результаті перегляду і розрахунку споживчого кошика, вартість продуктів харчування для дітей віком до 6 років підвищилася з 1174,73 грн до 1262,82 грн, вартість продуктів харчування для дітей віком від 6 до 18 років зросла з 1583,69 грн до 1825,46 грн, вартість продуктів харчування для працездатних осіб зросла з 1192,54 грн до 1883,36 грн, вартість продуктів харчування для непрацездатних осіб зросла з 937 грн до 1952,54 грн. Вартість предметів гардеробу для працездатних та непрацездатних осіб суттєво зросла та склала 8691,11 грн на рік і 724,26 грн на місяць відповідно. У свою чергу вартість предметів гардероба для дітей також зросла і склала 6827,28 грн на рік для дітей до 6 років та 11083,61 грн на рік для дітей від 6 до 18 років. При розрахунку на 1 місяць це 598,94 грн та 923,63 грн відповідно. Вартість наборів вище приведених товарів на 1 особу підвищилася і склала 5485,86 грн на 1 рік і 457,16 грн на 1 місяць відповідно. Вартість житлово-комунальних послуг у розрахунку на 1 особу склала 621,03 грн на місяць. Вартість транспортних послуг для дітей віком від 6 до 18 років склала 125 грн на місяць, а вартість аналогічних послуг для працездатного населення склала 250 грн на місяць. Вартість побутових послуг для дітей віком до 6 років склала 41,5 грн на місяць, для дітей віком від 6 до 18 років — 64,22 грн на місяць, для працездатного та непрацездатного населення — 188,57 грн на місяць. Вартість послуг закладів культури на 1 особу склала 40,04 грн на місяць. Вартість послуг зв'язку на 1 особу склала 11,33 грн на місяць. Усього вартість набору послуг для дітей до 6 років склала 713,9 грн на місяць, для дітей від 6 до 18 років — 861,62 грн на місяць, для працездатних осіб — 1110,97 грн на місяць, для непрацездатних осіб — 860,97 грн на місяць.

8. За результатами розрахунку споживчого кошика змінився і рівень прожиткового мінімуму для різних соціально-демографічних груп населення. Так, вартість прожиткового мінімуму для дітей до 6 років склала 3003,18 грн на місяць і, у зв'язку із проведеними змінами в деяких розрахунках і деяких нормах споживання різних товарів та послуг, збільшився на 529,95 грн, для дітей віком від 6 до 18 років — 4067,87 грн на місяць та збільшився на 1080,72 грн, для працездатних осіб — 4175,74 грн на місяць та збільшився на 1590,01 грн, для непрацездатних осіб — 3994,92 грн на місяць та збільшився на 1865,38 грн.

9. Проведений аналіз рівня життя населення в Одеському регіоні дозволив визначити пріоритетні напрямки розвитку регіону та покращення досліджуваного явища, до яких можна віднести як економічні, так і соціальні аспекти, а саме: розбудову інфраструктури соціальної сфери та забезпечення нової якості життя населення; якісний розвиток туристично-рекреаційної сфери; розбудову та модернізацію транспортної інфраструктури; розвиток високопродуктивного агропромислового виробництва; відродження сучасної індустрії; інтенсивне впровадження сучасних моделей реформування економіки Одеського регіону; створення нових регіональних кластерів тощо.

10. Також для підвищення благополуччя населення було визначено негативні фактори та запропоновані певні заходи або пропозиції щодо їх вирішення. Так, були визначені певні проблеми, які негативно впливають на рівень життя населення. Це: низька купівельна спроможність населення; занепад інфраструктури та транспортної системи; погіршення стану безпеки навколишнього середовища; низькі соціальні гарантії; недосконалий механізм бюджетоутворення; погане екологічне становище; інфляція.

Таким чином, підвищення рівня життя населення, зменшення масштабів бідності, удосконалення системи моніторингу та контролю регіонального розвитку, реорганізація органів державного регулювання, удосконалення механізмів державної підтримки розвитку депресивних регіонів визначені пріоритетами внутрішньої політики на даному етапі, що обумовлює необхідність подальшого вдосконалення досліджень рівня життя населення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Рівень і якість життя населення [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://ua-referat.com/Рівень_І_Якість_життя_населення
2. Рівень життя населення України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://xreferat.com/113/3859-1-r-ven-zhitty-nasele-nyia-ukra-ni.html>
3. Економіка та соціально-трудові відносини: [Навчальні матеріали онлайн] [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://pidruchniki.com/10981205/ekonomika/riven_zhitty_nasele-nyia
4. Никифорова В. Г. Якість життя населення регіону: аналіз, прогнозування, соціальна політика: [Монографія]. / під редакцією Никифорова В. Г. // МОНМС України. Одеський нац. економічний університет — Одеса, 2012 — 316 с.
5. Назарова Г. В. Економіка праці та соціально-трудові відносини [Навчальний посібник] / Г. В. Назарова. — К.: Знання, 2012. — С.573.
6. Ковалевська О. П. Житлові умови в системі характеристики якості життя / О. П. Ковалевська // Державне управління: удосконалення та розвиток. — 2011. — №3. — С. 12-13.
7. Марчак Д. Як змінилися доходи середнього класу в Україні за п'ять років [Електронний ресурс] / Д. Марчак // Forbes Україна. — 2013. — Режим доступу: <http://forbes.ua/nation/1355198-kak-izmenilis-dohody-srednego-klassa-v-ukraine-za-pyat-let>
8. Гетьман Є. Середній клас: примара чи реальність [Електронний ресурс] / Є. Гетьман // Економічна правда. — 2014. — Режим доступу: <http://www.epravda.com.ua/publications/2014/01/9/412862/>
9. Вольська О. М. Шляхи забезпечення зростання рівня якості життя населення країни / О. М. Вольська // Економіка будівництва і міського господарства. — 2011. — Т. 7. — №2. — С. 73-79.
10. Акулов М. Г. Економіка праці і соціально-трудові відносини [Навчальний посібник] / Акулов М. Г., Драбаніч А. В., Євась Т. В. — К.: Центр учбової літератури, 2012. — С. 328

11. Вимірювання якості життя в Україні [Аналітична доповідь] / Лібанова Е. М., Гладун О. М., Лісогор Л. С., та ін. — К.: 2013. — С. 48
12. Мамотенко Д. Ю. Компоненти комплексної оцінки якості життя населення регіонів України / Д. Ю. Мамотенко // Теорія та практика державного управління — 2014. — Вип. 45, Ч.2 — С. 111-118.
13. Беляева Л. А. Уровень и качество жизни. Проблемы измерения и интерпретации / Л. А. Беляева // Социологические исследования. — 2009. — №1. — С. 33-42.
14. Башинський Т. В. Рівень життя населення: огляд методик оцінки. / Т. В. Башинський // Науковий вісник Ужгородського університету. Економіка — 2014. — Вип: 43, Ч.2 — С. 232-234
15. Грішнова О. А. Людський розвиток [Навчальний посібник] / О. А. Грішнова. — К.: КНЕУ, 2006. — 308 с.
16. Міжнародне науково-технічне співробітництво: принципи, механізми, ефективність: [збірка праць ІХ (XXI) Всеукр. наук.-практ. конф., Київ, 14-15 березня 2013 р.] / редкол.: В. Г. Герасимчук (відпов. ред.) та ін. — К.: НТУУ «КПІ», 2013. — 316 с.
17. Омельченко О.І.. Методологічні засади оцінювання рівня життя населення в регіонах України / О.І. Омельченко// Проблеми економіки. — 2010. — №2. — С. 81-90.
18. Міжнародні економічні відносини: Навчальний посібник / Козик В. В., Панкова Л. А., Даниленко Н. Б. — К.: Знання, 2008. — 406 с.
19. Сорос Дж. Криза глобального капіталізму: (Відкрите суспільство під загрозою). / Дж. Сорос. — К.:, 1999.
20. Структуризація підсистем світової економічної системи: навчальний посібник // Бібліотека електронних навчальних посібників Луцького НТУ. К. — 2011 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://elib.lutsk-ntu.com.ua/book/fb/etme/2011/11-68/page6.html>
21. Рейтинг ООН: Україна опинилася нижче Росії по індексу людського розвитку [Електронний ресурс] // Інформаційне агенство News One.

- Режим доступу: <http://newsone.ua/ru/rejting-oon-ukraina-okazalas-nizhe-rossii-po-indeksu-chelovecheskogo-razvitiya/>
22. В рейтинге ООН счастливых стран Украина — между Ганой и Угандой [Електронний ресурс] // Издательство «Пресса Украины». Режим доступу: <http://uapress.info/ru/news/show/164166>
23. Україна знову опинилася у топ-10 найбідніших та найнещасніших країн світу [Електронний ресурс] // Інформаційне агенство News One. Режим доступу: <https://newsone.ua/ru/ukraina-vnov-okazalas-v-top-10-samyx-bednyx-i-neschastnyx-stran-mira/>
24. Економічний огляд, квітень 2017 [Електронний ресурс] // The World Bank / Україна. Режим доступу: <http://www.worldbank.org/uk/country/ukraine/publication/economic-update-spring-2017>
25. Україна серед світових лідерів з падіння добробуту населення — звіт Credit Suisse [Електронний ресурс] // Інформаційне агенство 112.ua. Режим доступу: <http://112.ua/ekonomika/ukraina-sredi-liderov-po-padeniyu-blagosostoyaniya-naseleniya-otchet-credit-suisse-354493.html>
26. Научно-исследовательский институт / Глобальная база данных о благосостоянии 2016 (Global Wealth Databook 2016) [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://publications.credit-suisse.com/tasks/render/file/index.cfm?fileid=AD6F2B43-B17B-345E-E20A1A254A3E24A5>
27. Україна в рейтингу світового банку легкості ведення бізнесу [Електронний ресурс] // Економічний дискусійний клуб / DOING BUSINESS-2017. Режим доступу: <http://edclub.com.ua/analytika/doing-business-2017-ukrayina-v-reytyngu-svitovogo-banku-legkosti-vedennya-biznesu>
28. Оприлюднення експрес-випусків Головного управління статистики в Одеській області у 2017 році [Електронний ресурс] // Головне управління статистики в Одеській області. Режим доступу: od.ukrstat.gov.ua
29. Заробітна плата штатних працівників у грудні 2016 року [Електронний ресурс] // Головне управління статистики в Одеській області. Режим доступу: od.ukrstat.gov.ua

30. Середня номінальна заробітна плата за видами економічної діяльності у 2016 році [Електронний ресурс] // Головне управління статистики в Одеській області. Режим доступу: http://www.od.ukrstat.gov.ua/arh/doxod/doxod6_2016.htm
31. Соціально-економічне становище Одеської області за січень 2017 року (повідомлення для ЗМІ) [Електронний ресурс] // Головне управління статистики в Одеській області. Режим доступу: <http://www.od.ukrstat.gov.ua/smi.htm>
32. Рівень життя населення, його складові та індикатори [Електронний ресурс] / Студопедія. Режим доступу: http://studopedia.su/6_22854_riven-zhittya-naselennya-yogo-skladovi-ta-indikatori.html
33. Прожитковий мінімум та соціальні допомоги у 2017 році [Електронний ресурс] / Маневицька районна державна адміністрація. Режим доступу: <http://www.manadm.gov.ua/sotsialnyi-zakhyst-naselennia/informatsiini-materialy/item/3637-prozhytkovyy-minimum-ta-social-ni-dopomogy-u-2017-roci>
34. Гроші в кредит. Новини світу кредитування та банківських послуг / Державна соціальна допомога сім'ям з дітьми у 2017 році [Електронний ресурс] / Гроші в кредит. Новини світу кредитування та банківських послуг. Режим доступу: <http://groshi-v-kredit.org.ua/derzhavna-sotsialna-dopomoha-simyam-z-ditmy-u-2017-rotsi-pry-narodzhenni-malozabezpechenym-nepovnym.html>
35. Державна служба статистики [Електронний ресурс]. — Режим доступу: ukrstat.gov.ua
36. Про надання субсидій населенню у грудні 2016 року [Електронний ресурс] / Головне управління статистики в Одеській області. Режим доступу: od.ukrstat.gov.ua
37. Про оплату населенням житлово-комунальних послуг у грудні 2016 року [Електронний ресурс] / Головне управління статистики в Одеській області. Режим доступу: od.ukrstat.gov.ua
38. Індекси споживчих цін у 2016 році [Електронний ресурс] / Головне управління статистики в Одеській області. Режим доступу: od.ukrstat.gov.ua

39. Демографічна ситуація в Одеській області у січні-лютому 2017 року [Електронний ресурс] / Головне управління статистики в Одеській області. Режим доступу: od.ukrstat.gov.ua
40. Населення [Електронний ресурс] / Державна служба статистики України. Режим доступу: ukrstat.gov.ua
41. Середня заробітна плата за регіонами за місяць у 2016 році [Електронний ресурс] / Державна служба статистики України. Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2016/gdn/reg_zp_m/reg_zpm16_u.htm
42. Економічна активність Одеської області у 2016 році [Електронний ресурс] / Головне управління статистики Одеської області. Режим доступу: od.ukrstat.gov.ua
43. Ринок праці. Основні показники ринку праці [Електронний ресурс] / Головне управління статистики Одеської області. Режим доступу: od.ukrstat.gov.ua
44. Статистика аварійності в Україні за 12 місяців 2016 року [Електронний ресурс] / Управління безпеки дорожнього руху. Режим доступу: http://www.sai.gov.ua/uploads/filemanager/file/dtp_12_2016.pdf
45. ВІЛ-інфекція в Україні / Інформаційний бюлетень // Український центр контролю за соціально небезпечними хворобами Міністерства охорони здоров'я України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: https://www.slideshare.net/Ukraine_CDC/46-64933360
46. Провінційні хроніки. Одеська область — лідер по захворюваності на туберкульоз [Електронний ресурс] / Ананьїв інфо. Режим доступу: http://www.ananiev.info/news/odesa_ta_oblast/odesskaya-oblast-lider-po-zabolevaemosti-tuberkulyozom.html
47. Охорона здоров'я. Захворюваність населення (1999-2015 рр.) [Електронний ресурс] / Головне управління статистики в Одеській області. Режим доступу: od.ukrstat.gov.ua
48. Житловий фонд на 1 січня 2016 року [Електронний ресурс] / Державна служба статистики України. Режим доступу: ukrstat.gov.ua
49. Населенні пункти та житло. Житловий фонд [Електронний ресурс] /

- Головне управління статистики в Одеській області. Режим доступу: od.ukrstat.gov.ua
50. Будівництво. Прийняття в експлуатацію житла [Електронний ресурс] / Головне управління статистики в Одеській області. Режим доступу: od.ukrstat.gov.ua
51. Зануда А. Бідність в Україні від 2% до 65% [Електронний ресурс] / А. Зануда // BBC Україна. — 2013. Режим доступу: http://www.bbc.co.uk/ukrainian/business/2013/08/130819_poverty_ukraine_a
52. Блог Артюшенко Галини. Курс на виживання: близько 80% українців живуть за межею бідності [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://artushenko.blogspot.ru/2016/04/80.html>
53. Струченков О. Динаміка бідності в Україні [Електронний ресурс] / О. Струченков // Електронний журнал Спільне Commons. Режим доступу: <http://commons.com.ua/ru/dynamika-bidnosti-in-ua/>
54. Вітковська К. В. Статистична оцінка впливу факторів на рівень бідності [Наукова стаття] / К. В. Вітковська
55. База даних перспектив світової економіки — за 2016 рік [Електронний ресурс] / Міжнародний валютний фонд. Режим доступу: <http://www.imf.org>
56. Стратегія економічного та соціального розвитку Одеської області до 2020 року. Додаток до рішення обласної ради від 28 жовтня 2011 року №272-VI [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Одеської обласної ради. — 2011. — С. 44-57. — Режим доступу: http://oda.odessa.gov.ua/files/oda/social-ekonomik-rozvitok/strateg_ ya ekonom_chnogo ta soc_ al nogo rozvitku odes_ ko oblast do 2020_ r oku.pdf
57. Стратегія економічного та соціального розвитку Одеської області до 2020 року (актуалізована). Додаток до рішення обласної ради від 21 грудня 2015 року №32-VII [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Одеської обласної ради. — 2011. — С. 44-57. — Режим доступу: http://oda.odessa.gov.ua/files/oda/dod_ do_ r_ shenny_ a_ straten_ ya_ 2020.pdf
58. Кушнір І. Життєвий рівень населення України та шляхи його підвищення. Регіональний аспект [Електронний ресурс] / І. Кушнір //

Наукове товариство Івана Кушніра. — 2012. Режим доступу:
<http://nauka.kushnir.mk.ua/?p=2432>

59. Наказ Міністерства соціальної політики України, Міністерства економічного розвитку і торгівлі України, Державної служби статистики України від 03.02.2017 №178/147/31 «Про затвердження Методики визначення прожиткового мінімуму» [Електронний ресурс]. — С. 1-4. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0281-17/page>